

Ani ve snu by mne nenapadlo, že budu vystavovat svoje fotografie nedaleko městečka Bethel na břehu Kauneonga Lake v kavárenské galerii The Fat Lady Café, nedaleko míst, kde se odehrával slavný festival Woodstock. A to všechno díky dvěma dámám z městečka Callicoon, které měly tu odvahu mě doporučit a výstavu zprostředkovat — Zuzaně Hoffmeister-Das a Evě Drizhal.

Stalo se.

Zabydlel jsem se u Zuzany v Callicoonu a s pomocí Evy jsme instalovali den před vernisáží fotografie na schodišti z přízemí restaurace do patra do malé galerie s barem a terasou. Podzimní slunce a nesmělý dech zvlněné hladiny jezera dávají tomu místu neuvěřitelný pel indiánského léta. Stál jsem na terase a nemohl se ho nabažit. Sál jsem z plných plic a někde hluboko v srdci se rozehrály struny Jimiho Hendrixe ve Voodoo Child. Melodie mě unášela daleko a vysoko; byl jsem v rauši. Voodoo. Byl jsem child.

V den vernisáže bylo nádherně (ostatně jako po všechny mé „americké“ dny), a tak nezbylo, než se těšit. Přišli místní, přijelo pár Čechů z New Yorku: fotograf Honza Frank, žena fotografa Jirky Ermla

Marie; architekt Jirka Hauner zůstal viset v nepojízdném autě někde na cestě. Všichni jsme se nahrnuli na terasu přitaženi magnetem jezera a v lehké povznesené náladě popíjeli víno. Kolem páté mě Honza Frank vzal za loket a nasměroval dovnitř: Je to tvá hodina, jdeme tě představit. A s úsměvem zahájil výstavu. Lidé si mě rozebrali. Vodili mě od fotografie k fotografii a ptali se na jejich osudy. Kde, proč a kdy... nejčastěji. Opravdu minula hodina a v pro mne nezvyklé americké režii vernisáže, tak jiné oproti těm v Čechách, se vystřídali snad všichni, kteří si mou práci přišli prohlédnout. S úlevou jsem vyšel na terasu se sklenkou, když ke mně přišla Zuzana s naléhavou prosbou: Přijela Inge. Můžeš ještě na chvíli?

Stála na hraně místnosti v mírném předklonu. Výrazný nos a kdysi blondaté šediny v malých copáčcích po stranách hlavy... vysoká, s výraznými očima, věkem osmdesátiletá. Nevnímala mě. Postupovala podél stěny a prohlížela si fotografie. Náhle se zastavila a upřeně se na jednu z nich podívala. Mírně poodstoupila a trochu víc se předklonila, jako kdyby chtěla přečíst každý malý černobílý detail Zdi nářků v Jeruzalémě. Pomalu zvedla ruku a dotkla se skla. Sem tam nevěřičně něžně přejížděla prsty, jako by se dotýkala opravdové zdi z hru-

bého kamene. Užasle jsem ji pozoroval, a když odhlédla od fotografie, uviděl jsem v jejích očích slzy. Ta žena vážně plakala. Pak pootočila hlavu a prohlédla si mě. Přistoupila a usmála se. Na nic jsem se nezmoh. Jen jsem vykoktal své jméno a že mě těší a dál stál rozpačitě uprostřed. Vzala mou ruku do své, a aniž utřela slzy z tváře, znovu se usmála a potichu mi děkovala. Ale to už ji do náruče tiskla Zuzana a po ní Eva a další hosté. Stál jsem stále uprostřed místnosti a nemohl se vzpamatovat z té velmi emotivní reakce na docela prostý snímek.

Kdo je Inge, Zuzano?

Němka. Vdala se sem. Bydlí nedaleko Callicoonu na malé farmě v lese. Však ji poznáš, Pavle, zašep-tala a odkráčela se skleničkou nad jezerní hladinu.

Stodola měla neuvěřitelnou vazbu obrácené lodě. Z paluby jste se dívali skrze ni vzhůru na dno. Žebroví se klenulo v obloucích ke kýlu, obé — příď i záď — pak bylo uzavřeno hoblovanými prkny. Skutečně jsem si připadal jako v lodi vzhůru nohama. Inge se usmívala s cigaretou v koutku úst a svou nenapodobitelnou dunivou američtinou mne pobízela dál. V malém domku lesní farmy bylo prostřeno. Popelník, bílé víno, turecká káva ve sklenici a táč nefalšovaného štrúdlu na dojemně květovaném

ubruse. Ta stodola byla dvojnásobná. A všude vůně. Ani stopa po stáří... přímo prosakující svěží vůně. Květiny z malé předzahrádky, zvědavě natahující svoje stvolý, provoněly celý dům a skoro bezzubé dásně hostitelky roztáhly do permanentního úsměvu. A Inge vyprávěla a ukazovala a smála se a rozhrnovala záhony a gesty objímala nás a stromy a v květinových kalhotách ne nepodobných ubrusu a vytahaném triku, s vlasy stočenými do neposedného drdolu vypadala jako rozpustilá holka. Rozpustilá vesnická holka, která za stodolou potajmu kouří a mocnými doušky upíjí alkoholy života.

Skoro nic si z toho odpoledne nepamatuju. Určitě ne nic z konverzace, která byla mezi námi oběma tak trochu těžkopádná. Jenom že stromy jsou stro- my její domoviny a že je miluje a pečuje o ně už přes padesát let. A že ta zahrada je taky její dílo. A dům a stodola že stojí taky ještě kvůli ní a pro ni. A že syn žije nedaleko, alespoň na pensylvánský poměry, a že je dobrým mužem a že... že jí jednou — k stáru — postaví tam u sebe domek. Teď na to ještě není čas. Teď je tu podzim a spousta práce. Pro jednu ženskou... Bože, v jejím věku... nemohl jsem se od ní odtrhnout. Čarodějný nos, kterého se každé malé dítě bojí, brada pokleslá k hrudi, ústa skoro bezzubá, v ramenou podlomená, vlasy jak roští,

samá ruka, samá noha... a pak ty oči! Ty zalité slzami ve výstavní síni nad jednou jedinou fotografií, teď upřené na mě s rozpustilými plamínky, tak mladými... uhrančivě krásnými.

Jak je tady dlouho sama?

Možná dvacet let.

Na polici poskočil telefon a jeho drnčivý zvuk zvedl Zuzanu z pohovky.

Yes... Good idea... You are so kind... Great... I'll tell him...

Něco pro mě?

Ano, usmála se Zuzana: Inge tě chce vzít zítra na procházku. Přijede v deset na parkoviště u řeky. Řekla jsem za tebe, že jo. O. k.?

Stará modrá čtyřkolka Ford. Zaparkovala hned vedle nás. Ta moje vzpomínka je tak popisná, až se musím smát. Měla na sobě odshora: šátek, balonovou bundu, kraťasy, podkolenky a boty do půl lýtek. Na zádech malý, snad padesát let starý batůžek. Usmála se, kývla Zuzaně na pozdrav, vzala mě za ruku a vykročila.

Vedla mě po cestě podél Delaware River, řeky, o které jsem jako malej kluk četl v milovaných kovbojkách, podél řeky, která pramení v Catskill a protéká Appalačským pohořím, kde indiáni lovíli ryby

a plavili se v kánoích... Kráčeli jsme spolu podél tiché, líné řeky a příliš nemluvili. Za jednou mírnou zátočinou se Inge zastavila a na velkém plochem balvanu otevřela batůžek. Vyndala pro nás pro oba zabalenou svačinu, termosku kafe a dva malé umělohmotné hrnky. Usedla se svým, zapálila si cigaretu a mlčky se zadívala k hladině. Dlouho, bytostně dlouho jsem nezažil takový klid. Takovou útěchu uprostřed dne. Mlhavě modré nebe se odrazilo na hladině, která se neslyšně vlnila jak něžné hlazení. Tráva na břehu ustupovala cestě lemované vysokými stromy. Ticho. A Inge se usmívala a pokyvovala hlavou, jako by mi chtěla říct svými krásnými očima, na co se to dívala na té fotografii. Na smíření? Pokoru? Lásku? Na věčnost?

Znovu mě vzala za ruku a obrátila na cestu zpět. Než nasedla do svého starého auta, vtiskla mi do ruky kamínek ve tvaru srdce. Delaware River Heart, Pavle!

Na pár let jsem se do Upstate New York, do milovaného Callicoonu, nedostal. Až před dvěma lety na podzim. První, na koho jsem se ptal, byla Inge.

Ano, žije u syna v domku, který ji postavil. To je pravda, je jí už čtyřiaředesát a má vnuka.

Mám pro ni fotografie. Fotografoval jsem ji tehdy

na cestě. Jak přijedu domů, tak je pošlu. Napiš mi prosím, Zuzano, adresu.

A pak běžely dny, jak běhávají ve své nekonečné všednosti, a do všeho vstoupila nemoc, která vás odkloní od předsevzetí a povinností... a přede si svou až do chvíle vytržení. A tím byla zpráva o smrti Inge. Přišel mi e-mail od Zuzany:

Ale ale Pavle,

jsem celá nešťastná a rodina taky, Inge nám umřela, den po mých narozeninách, tedy 5. května. A ještě ke všemu to snad nemuselo tak dopadnout. V nemocnici ji dva dny neléčili na nic, říkali: to bude žaludeční viróza, a protože to byla neděle, nechtěli volat doktora. Tak jí prasklo colon. Bývalo by stačilo, kdyby jí dali klystýr... no hrůza. Prosímte jestli máš její pěknou fotku, můžeš ji poslat. Její kostel bude dělat memorial a my jsme se rozhodli, že uděláme slavnost na její narozeniny a budeme vzpomínat. Naše Meera je teenager a ostříhala si ty krásný dlouhý černý vlasy.

Pozdravuj doma. Zuzana

Musel jsem se zhluboka nadechnout. Inge... Znal jsem ji pouhých pár hodin.

Všechno, co o ní vím, je, že pocházela z velmi chudé rodiny z východního Německa. Že se jmenovala Inge Engelhardt a narodila se 1. srpna 1923. Že

se v padesátých letech provdala na inzerát do oné staré lesní farmy. Že jediné, co jí budoucí manžel-alkoholik kdy zaplatil, byla jednosměrná letenka. Že pak už od něj nikdy neviděla ani dolar. Že jako správná zdravotní sestra se o něj starala až do jeho smrti. Že neměla nárok na důchod, tak pracovala do osmdesáti. Že má syna Marka, kameníka, hodného a spolehlivého člověka. Že on jí postavil dům nedaleko svého, když prodala farmu. Farmu, kterou milovala, kterou často pronajímala, hlavně v zimě lovcům a honcům za jelení maso. Že byly měsíce, kdy žila z ruky do úst, ale že si nikdy nestěžovala. Že se ráda smála a ráda hrála karty.

Inge zemřela v neděli 5. května 2018 v malé nemocnici v Honesdale v Pensylvánii na protržení střev ve věku nedožitých 95 let.

Noví majitelé farmu i stodolu srovnali se zemí, zahradu zplanýrovali a stromy, které Inge zasadila a o které se celý svůj život starala, pokáceli.

Poslal jsem ty fotografie se vzpomínkou na neuvěřitelnou ženu. Na ženu, do které jsem se na první pohled zamiloval, když jí bylo osmdesát let. Od okamžiku, kdy jsem ji poznal, jsem v její přítomnosti jen udiveně popadal dech. Zůstane ve mně napořád. Pro tu ryzí krásu a onen zvláštní smutek své rozpustilé duše.